

Açık diplomasi...

Harbi imperatorluklar ve emperyalistler celpetmişti. Gizli diplomasi onların silâhi idi.

Sülhü ise milletler ve emokrasiler teşkil edecekler — açık diplomasi onların silâhidir.

Harpten sonra çok şey değişmişti idi. Bazı şeyler değişti de, O cümleden sonki diplomasi metotlarında dahi epeyi tebeddülât vardır. Beynelmîl münasebat üzerinde, simdilik otoritesi daha pek zayıf olmakla beraber, Jenevredeki Milletler Cem'iyetinin, az-çok tesiri vardır. B. müessesenin varlığı bilhassa açık diplomasi metotlarını teşvik eder.

Harpten sonraki ademi tecavüz muahadeleri, Briand-Kellogg misakı ve boyuna toplanan beynelmîl kongreler hep bu metod hümeten icra olunmaktadır.

Fakat harp sonu beynelmîl hayatla zuhur eden müst cerayanlar arasında nizâmı alemi kökünden bozarak, altüst etmek nâyetinde olan bir kuvvet vardır, o demokrasinin, ide olarak, yükselttiği bütün şartları jezvütcü bir manevra ile, kendi istipadına alet etmiştir — Böşevizm!...

Evet... Açık diplomasi sınırından en ziyade bahsediyor böşeviklerdir. Fakat diğer şartları olduğu gibi, onlar, bu şiarında kendilerine mahsus bir manada anlıyorlar. Hürriyet dedikleri zaman asıl ki onlar bütün kütlenin esareti üzerine hâkim sınıf-amele namına komünist fırsatı ile o ırkaya hâkim kodamanların hürriyetini, en son ve vâzih tabirle Stalinin hâkimiyetini anlıyorlar, açık diplomasi dediklerinde dahi hâfî maksatlar güden bir ifade varır.

Rus imperatorları hâfî diplomasiyle açık maksatlar güdelerdi. Sovyet diktatorları ise açık diplomasiyle hâfî maksatlar güdüyorlar.

Misal için uzadı gitmiyelim. İste bir aydan beri kendisinden harekete bahsolen ademi-tecavüz misakı!

Başta Fransa olmak üzere, böşevik hükümeti garbindeki bütün devletlerle ademi-tecavüz misakı bağlamaya sayıyor. Ne kadar sülhsever bir siyaset... Fakat hakikatta da böylemi?... Asla!

• Kızıl emperyalizm, asıl gayesini teşkil eden cihan ihtilale vermek maksadından vaz geçmiş değildir. Tasarladığı beşyuk planı ikmal etmek için o her türlü muvakkat sükûnete tahammül ediyor ki, sırf tecavüz gayesine ma'tuf olan şu sanayi planını muvaffakiyetle başarsın. Bu maksatla da o şu sırada sülhsever bir çehre takınıyor. Muavazasında muvaffak dahi oluyor.

Umumi cihan buhranı, beynelmîl münasebattaki karışıklıklar böşevik partiyolarına sülhü görünmek siyasetini oynamakla, bir takım sırf faide-ler temin ediyor. Fakat ancak sürü!

Uzak şarkta, inkişaf, imkân ve ihtiyacile mütenasip olmayan kabına

Azerbaycan'da köylü terroru

„Bakinski Raboçi“ gazetesinin (N. 285) verdiği habere göre Azerbaycanın muhtelif yerlerinde köylü terroru gene kendini göstermeye başlamıştır. Bir müddet evvel Gence muntakasının Kancalı köyünde köylülerden Mehti, Cafer ve Kuli kolhoz idare azâlarındın birini öldürmüş ve kolhoz reisi Abdullah Astan ogluna taarruz ederek reisi ağır surette yaralamışlardır. Gazete köylülerin ağır cezaiyle teziyelerini talep etmektedir.

Köylüler pamuk vermiyor

Bakü matbuatının büyük bir endişe ile haber verdigine bakılırsa Azerbaycanın muhtelif pamuk muntakalarında bilhassa Gökçay ve Salyan'da köylüler pamuk toplamaktan imtina ettikleri gibi toplanmış pamukları dahi vermek istemiyorlar. Köylüler her tarafta „hayvanlarımızı pamuk tarlalarına bırakınız, bırakınız hepsi mahv olsun“ diye şiddetli propaganda yapmaktadır. İşte bu kabil tahriklerin tesiri altında köylüler bir çok muntakalarda hayvanlarını pamuk tarlalarına bırakmış ve pamuğu iflâf etmişlerdir.

Gazetenin kayıtlarına göre alakadar mahallî müesseseler ve kom. fırka komitesi başlıca köylülerin bu propaganda ve inkılâp aleyhdarı hareketlerine göz yummuş ve köylülere karşı musamahakâr davranmışlardır. („Komünist“ N. 283.)

Azerbaycan'da son vaz'iyet

Tebriş muhabiri mahsusumuz yazıyor:

Son günlerde İrana gene Azerbaycan'dan muhacir gelmeye başlamıştır. Son kafilâ 200'e balıktır. Bir çokları ile görüştüm. Bunların anlattıklarına göre Azerbaycan'da köylü hareketi kış olmasına rağmen sükûnet bulmamıştır. Köylüler Sovyet hükümetinin pamuk planını tatbik hususundaki tedbirlerine gerek aktif ve

gerekse passif şekilde mukavemet gösteriyorlar. Kış geldiği için ahalinin sefaleti bir kat daha artmıştır. Ahali yiyecek hususunda çok müşkülât çekmektedir.

Terror ve tevkifler berdevandır. Bir müddet evvel Sovyet müesseselerinde çalışan münavevler bilhassa muallimler arasında külliyyetli tevkifler vuku bulmuştur.

Azerbaycan'da idamlar

„Bakinski Raboçi“ gazetesinde (N 304 30. XII. 1931) okunduguna göre Kânun evvel iptidalerinde Baküde kooperatif müessesesi mesul memureyni arasında „iktisadi aksi-inkılâpçılık“ cürmle tevkif edilerek mahkemeye sevk edilen 15 kişinin işi Sovyet ağır ceza mahkemesi tarafından ruyet edilmiş ve karar verilmiştir. Neticede mazmunlardan Manavof Selman, Haçaturof, Mahmudof Ali Esref, Ayrapetof Şamil, Çubukof, Hüseyin Hü-

seynof, Mikurtumof ve Mirza Kerimof olmak üzere 8 kişinin idamına ve emvalinin müsaderesine karar verilmiştir. Mütebaki 7 kişi muhtelif müddetlerle haps cesasına mahkûm edilmiştir.

Bundan başka muhabiri mahsusumuzdan aldığımız malumata göre mekteplerdeki ruslaştırma siyasetinden memnun olmadıkları için musavafelika itham edilen Haç-zade ve Ali Akper nam iki muallim böşevikler tarafından kurşuna dizilmiştir.

sıkmayan Japonya Marçurya'da faaliyet geçmiştir. Japonya'nın hedefi sade Marçurya değildir. Sovyetler İttihadının Uzak şarkide tehlike altındadır. Kızıl diktatorluk, beyaz imperatorluğunun yaptığı feci tecrübelerden mümkün olduğu kadar kaçınmak istiyor. Romanof sulalesi mühlüm dardbeyi Marçurya'da yemiştir. Stalin bunu iyi biliyor. Harpten kaçıyor. Bütün dünyaya sülhçü görünmek istiyor.

Fakat bu sırf görüntüden ibaret manevrasile o asıl maksadını hem Sovyetler dahilindeki halk kütlelerinden, hem de beynelmîl efkârı ümitmiyeden gizletmiş oluyor.

Fransa matbuatının ifşaatına göre, sovyetlerle diğer devletler arasında akit olacak ademi-tecavüz muahedesi- nin 4ncü maddesi mucibine, her iki taraf kendi dahillerinde diğer tarafın erazisi ve ya bu eraziden bir kısmı üzerinde hâkimiyet hakkı davasında bulunan teşekküllere varlık imkânı vermiyecek. Bu madde dogrudan dogruya Fransa'da mevcut bazı rus ve kâfasyalı teşkilatları kastetmektedir. Fakat buna mukabil Rusya ne gibi bir taahhüt altına giriyor? Hiç!

Üçüncü enternasyonal, malum olduğu üzere resmen hiç bir devletin

erazisi üzerinde küllen ve ya kısmen hakimiyet hakkı gütmekle beraber, her keşse malumdur ki, kendi ihtilâl teşebbüs ve propagandasından, biran için, gafil ve farik değildir...

Biz emin olduğumuz gibi, Sovyet rejimile böşevizmin ne olduğunu yakından bilen her keşse dahi aşikâr ki ademi-tecavüz misakı aktinden sonra dahi 3ncü enternasyonal namına, Moskva hükümetinin tahrikâtı ve muavenetile beynelmîl böşevik tahrikâtı aynile bâki kalacak ve belki de misalın avutucu tesirleri altında daha ziyade muvaffakiyet ve kolaylıkla icra olunacaktır.

Evet böşevikler bu „açık diplomasi“ takip ettikleri asıl gizli siyasetlerini kapamak istiyor, bugünkü zâferini sülhseverlik gibi yüksek neviden parlak bir örtü ile perdeliyorlar.

Şüphesiz haddi zatında zâferlerinden ileri gelen bu manevrayı onlar istipatları ve işgalları altında tuttukları halk küteleri karşısında büyük bir kuvvet eseri gibi nümayiş ettirecek, vicdanları manevi tazyiklerle ezmek istiyceklerdir!...

Fakat, beyhude!... Gerek Sovyetler dahilindeki tezatlarla, halkın kalbinde biriken kin ve gerek beynelmîl hayat ve münasebattaki te-

Geç kalmış bir tenkit...

Bundan iki sene evvel kızıl ve bayaz rusların ağız-ağıza vererek panturanizm tehlikesinden bahsettikleri millî neşriyatımızı takip edenlerce malumdur.

O zamanki yaygara mahut Zarevandın „Türkiye ve Panturanizm“ hakkındaki neşrettiği garazkârane bir kitapla ayrıca bir hararet ve ehemmiyet kespmişti.

Bu mes'eledede kızıldan bayazına kadar bütün ruslarla ermeniler de birleşmiş Kafkasyalı istiklâlci milletler zümresi arasında bir şüphe ve ademi itimat sokmak istemişlerdi.

Muayyen siyasi bir maksatla üfürülerek uçurtulmak istenen bu demagoji balonunu Resul-zade Emin beyin bundan takriben, bir buçuk sene evvel neşrettiği „Panturanizm“ risalesi bir temasta hemen patlatmış, demagokların bütün hile ve yalanlarını yüzlerine vurmuş, hepsini sükûte mecbur etmişti.

Gürçistan lideri hürmetli N. Jordan-ya'nın da takdîrkâr bir mukaddimesini taşıyan bu eser mevzu taalluk eden vesika ve vakalara dayanarak, sade dostlar ve bitaraf lar dizil mantık ve ilim karşısında, bir az olsun utanmayı, hiç olmazsa, susmayı bilen düşmanları dahi sükûte vâdar etmişti.

Şayanı dikkat bir sükût!...

Sanki muhaceretleki bayazlarla, iktidar mevkindeki kızılınlar bu hususta bir muvazaalar vardı. Her ikisi sükût ediyordu.

Nihayet tam bir sene sonra olsada kızıl ruslar bu sükûtü bozdular, azerbaycanlı böşeviklerden „musavacı“ M. Kuliyevi — azerbaycan tabiriile — piçini burarak meydana attılar.

Tam bir sene tetkik ve tecmülden sonra, musavafelarla münakaşa ede gel- (Arkası 3ü sahifede)

Son posta

Komünistleri vuruyorlar

Muhabiri mahsusumuzdan aldığımız malumata göre Teşrinî Sani avvellerinde Yevlak-Şeki ve Yevlak-Susa aralarında bir kaç otomobile hucum edilmiş, bitaraf yolcuları degilmeden, sofor ile iki komünist öldürülmüştür.

Karabag mahalında Zerger-Tepe, Gök-Tepe ve Narlu-Dere etrafında hükümet sevkîyatına taarrüz edilmiş; Laçıngratta Şevçenko nam bir komünist öldürülmüştür.

Pamuk fabrikasına taarrüz

Aynı mektupta Yevlakta mevcut pamuk fabrikasına taarrüz olunarak, kasanın yagına edildiği ve fabrikanın hasara uğradığı dahi haber veriliyor.

nakûzler o kadar bâzırız ki bu gibi nümayişlerle hayatı zaruretlarin hall- edileceğini düşünmek kat'iyen mümkün değildir!...

Daha muahede imza edilmeden Stalin kendisi Alman tarihçisi Ludw'ge verdiği bir mulakatında, biz yalnız ademi-tecavüzü temin ediyoruz, yoksa Lehistan hudutlarını degil... demmiştir...

Şu takdirde hadiselerin gelecek inkişafı için mütasavvar misakların imzasından ziyade uzak şarktaki hadiselerin inkişafını daha dikkatla seyredelim!... M. E. Resul-zade

Bolşevik „ediplerinin“ „Hucum“u!...

Bu, Azerbaycan proleter yazarları ittifakının nasiri efkâr olan ve Bakû'da intişar eden bir mecmuânın adıdır. Geçen yıl „Edebiyat cephesinde“ adam taşınan bu mecmuânın bu sene „Hucum“a geçmesine bir çok sebepler olmuştur. Bu sebepler hars ve mefkûre cephesinde vaziyetin ne merkezde olduğunu göstermeleri itibarile çok manidardır.

Bolşevikler malum olduğu üzere, Azerbaycan'da edebiyatı üç cereyan halinde tasavvur ederler. O cereyanlardan biri ve en kuvvetlisi milliyetçi cereyandır. Bu cereyan millî hars, millî birlik, millî hürriyet ve millî istiklâl mefkûresini taşımakta, bolşevizmin on iki seneden beri Azerbaycandaki vahşetlerine rağmen mevcudiyetini ve kuvvetini muhafaza etmektedir.

İkinci cereyan halkçı cereyandır ki on dokuzuncu asır ortalarında maruf Azerî türk dramaturgu Mirza Fetalî tarafından tesis edilmiş, bilahere meşhur „Molla Nasrettin“ mecmuası ve onun etrafındaki Mirza Celil, Sabir ve diğerleri tarafından devam ve inkişaf ettirilmiştir. Bolşevikler bunlardan „Cıgırdas“ diye istifadeye kalkışmışlardır.

Üçüncü cereyan, ibtidade kızıl kalemler ve bilahere „Proleter yazarları“ diye meydana çıkarılan uydurma bir cereyandır.

„Edebiyat cephesi“ milliyetçiler hariç olmak üzere, halkçılarla proleterleri birleştirdiği ve yahut birleştirmek istemiştir.

Fakat az geçmedi, „Cıgırdas“ deftekleri halkçıların sınıf mücadelesini rettedikleri, bütün sınıflarla ve proleter hakimiyeti fevkinda bir millet menafinin mevcut olduğunu terennüm ettikleri, bariz haksusiyetlerinin yalnız sınıflar arasında müsavat ve tesanüt arzu etmekte oldukları ve yavaş yavaş milliyetçilere itihak ederek aktif milliyetçi taktikini kabul ettiklerini anlaşıldı.

Halbuki „proleter yazarları“ hayata yalnız proleter gözü ile bakar; siyasî ve iktisadiyatı olduğu gibi edebiyatta da proleter hakimiyetini, sınıf hakimiyetini müdafaa eder.

Cıgırdasların böyle passif „Maarifçi-Halkçı“ pozisyonundan aktif „Halkçı-Milliyetçi“ cephesine geçmesi proleter yazarlar cephesinde berbat etmiştir. Başta az çok maruf proleter şair, muharriir, münekkit ve mütefekkirleri olmak üzere bir çok proleter „edipler“in halkçılar, hatta milliyetçiler muhafızına oldukları, millîti yalnız halktan ibaret bildikleri, „halkın dilile konuşmak“ istedikleri,

sınıf mücadelesini, sınıf hakimiyetini ve enternasyonalizm prensipini reteyledikleri anlaşıldı. Proleter yazarlar kurultayı geçen yıl ve bu yıl hakikatleri bütün çıplaklığıyla meydana koymuş, genç proleter yazarların „millet mefkûresile hastalanmış oldukları“, Dadaş Bünyat-zade, Mustafa Kuliyef ve diğer „hâzık“ doktorlar tarafından kabul edilmiştir.

Bu yüzden proleter sıralarından maruf simalar kenare atılmıştır. Bu suretle „Edebiyat cephesinde“ bir vahdet kalmamış, hatta proleter cephesinde darımadığın olmuştur. Bundan sonra ne olursa olsun bir proleter harsı, bir proleter edebiyatı, bir proleter sanatı vücade getirmeye azm etmiş olan bolşevikler yeni bir yol itihaz etmek mecburiyetini hissettiler.

Fakat bu yol her halde „Hucum!“ değil, daha doğrusu „korunma“ ve yahut „mudafaa“ olacaktı. Tam bir hâzimetî müteakip emir vermek, hiçte mantika uymuyor.

Fakat ne ise, bolşeviklerin hangi işleri sözleriyle mutabik geliyorki, buda gelsin. Belkide „Hucum!“ derken „Çekil!“ tasavvur ediyorlar. Bunun için „Hucum!“ mecmuasını son 5—6ncı nüshası bizi eirafîle tenvir ediyor. Proleter yazarları ittifakının beş seneligi münasibetile intişar eden bu fevkalade nüshade proleter harsı cephesinin hemen bütün „kahramanları“ başta Süleyman Rüstem, M. Müşfik, N. Basir, Ali Nazım, M. Rahim, M. Rafilî, N. Ferruh, S. Rahman, C. Handan, Samet Vurgun olmak üzere iştirak etmişlerdir.

Süleyman Rüstem, „Arkanda milyonlar var değilsin tek Hindistan“ diye bahrarın „Hindistan“ unvanı şîrinde Hindistanı esaretine göz yaşları akıttı. Süleyman bu mersiye hanlığı Moskva ağalarına hoş gelmekten ise, bilakis otları kızdırmıştır. „Komünist“ gazetesi (N. 194) Hindistana mukabil „Üçüncü komünist enternasyonalı bayrağı altında mücadele yürüten ilk sosyalist vatanı“ sovyetlerdeki cenneti tasvir etmişdine kızıkmaktadır. Fakat münakkit bize hak-sızlık yapıyor.

Proleter edebiyatının ve hususî bir sınıf harsının mevcudiyeti ne kadar hayali ve utopik ise Süleymanın Hindistan hakkındaki tasvirlerinde o kadar uydurmadır. Şair yalnız hayal ile yaşıyor. Onun hakikatte işi yok ki... Binaenaleyh hakikatte alaydıkları takdirde zavallı şair „sovyet cenneti“ ile „Hindistan cehennemi“ni nasıl tefrik eder. O Sov-

(Arkası 4cü sahifede)

Bir beyanname

Beynelmîl tahdidî teslihat tetkik kongresina Azerbaycan millî kemîtesi tarafından atideki beyanname gönderilmiştir

Pariste toplanan kongre, umûmî tahdidî teslihat mes'alesini tetkik etmekle meşgûl harplerin ve onların tevhit edilecekleri felaket ve fecayinin önüne geçmek gibi âli ve necip bir fikir takin ediyor. Hiç şüphesiz, harbin tahrikâr dehşetini, tûylar örpertici vahşetini tam manasile anlayan her hüsnü idrak sahibi insan medenî dünya milletleri arasında vîfak ve sulh husule getirecek, binaenaleyh ber kesin serbest çalışmak refah ve sadadete nail olarak, beşerin büyük eseri olan medeniyete hizmet etmek inkâmı bahşeden sulhcülük fikrini tahakkukunu sevinçle karşılır.

Millî Aezrbaycan Komitesi, kongreye bu necip teşebbüsünde, canî kalpten muvaffakiyet temenni ederken diğer taraftan sovyet ittihadi denilen mahbese cereben atılan Azerbaycan milletinin ve onun gibi rus bolşevik istibdadının altında inleyen diğer, Kafkasya, Ukrayna, Türkistan milletlerinin bulundukları vahim vaziyet üzerine kongramın nazarı dikkatini çevirmeyi vazife adeder.

İtiraz kabul etmez bir hakikattir ki milletler arasında sulhun vücade için ilk şart manevî sulhıslanma, sulhcülük zihniyet ve haleti ruhiyesidir. Halbuki işte bu haleti ruhiye, bu zihniyet, Sovyetler ittihadında bulunmaktan pek uzaktır. Hatta bilakis Moskva devlet adamlarının zihinleri harba hazırlanma ile meşgul, harpçilik zihniyeti Sovyetler ittihadının bütün sahasında halka hummalı bir faaliyetle aşılanılmaktadır. Darulfünûn ve orta tahsil gençliği askerî hazırlanma talimlerine tabidir. Milyonlarca ruble her sene cephaneye, tayyare, zehirli gazlar imaline sarfedilmektedir. Resmi harpkomiserliği bütçesi harici olarak „Osavio-bim“ ve onun gibi diğer askerî teşkilatlar aynı maksatlara sarf edilmek üzere milyonlarca ruble toplanır.

Maruf beş senelik plânda bile, bu cihete azami derecede ehemmiyet verilerek, cephaneye ve harbi malzemeye imalinde mühim rol oynayan maden sanayiinin inkişafına çok çalışılıyor. Hiç şüphesiz 150 milyon insan külesinin yaşadığı bir sahada, bu harpçilik zihniyeti, militarizm cereyanları mevcut oldukça, sulhcülük fikrini tamimle beşeri tarihte bir sulh devri açmak imkânsız olacaktır. Azerî halkı ve onun gibi yukarıda zikredilen diğer mahkûm milletler, kızıl ordu kuvvetile Sovyetler ittihadı çerçevesi dahiline sokuldular, 30 bin rus süngüsünün tehdidi altında inlemeye katiyen razı olmadı,

Türkistan'da vaz'iyet

Köylü ve emeler memnun değil. Bazı komünistler ve talebeler hükümet aleyhinde

Meşet uthabîrimizin verdiği habere göre Türkistan muhtelif yerlerinde beş yıllık plan mucibince yapılacak kollektivize işleri köylülerin şiddetli mukavemetine marız kalmaktadır. Kolhozlara dahil olmak istemeyen köylüler inkılâp aleyhdarı diye tevkif olunuyorlar. Aska-bat, Merv, Tecen hapisanelerinde binlerce mahbûs köylü vardır. Bilmeburiye kolhozla girenlerin hali dahi son derece fecidir. Kooperatîflerden erzak alamıyor, rus amirlerinden bir türlü orkin ve kaba muamelelere maruz kalyorlar. Rejime karşı adeni memnuniyet günden güne artmaktadır. Köylüler böyle iken amelelerin vaz'iyeti hîce onlardan iyi değildir. Ameleler dahi fazla çalışarak mukabilinde az maaş aldıklarını ileri sürerek maşetın sıkıntısından erzak kithından şikayet etmektedirler.

Amelelerin bu memnuniyetizliği arası kendisini aleni grev şeklinde dahi göstermektedir. Beş yıllık planı ameleyle saadet değil, felaket getirdiğini söylemek cesaretinde bulunan bir çok amele tevkif olmuştur. Köylü ve emelerinin fecî vaz'iyetini gören Taşkent yüksek mektep talebeleri ve bazı komünistler dahi beş yıllık plan ve hükümetin siyaseti aleyhine propaganda yapmaya başlamış ve nasl olursa olsun bir ricat siyasetine ilhiyae olduğu fikrini ileri sürmüşlerdir.

Moskva esaretini kabul edemiyceklerini daima ısbak ediyorlar. Sovyetler tarafından askerî kuvvet sayısında ısgal edilen Azerbaycan bolşevik boyundurduğunda altında inlemeye katiyen razı olmadı, esasında çıkışın ve sulhpervane olan ahvâlî bolşevik istihbaratı bir çok kurbanlar vererek karşı gelmiş, kanlı isyanlarla esaretten kurtulmaya çalışmıştır. Azerbaycanın esaret mazisi her isyanlarla dpladur, hatta son olarak 1931 senesi Mayıs isyanını zikredebiliriz. Sovyet ittihadının diğer eksamında isyanlarla neticelenen buca oxamasıl vaz'iyetler tahdid etmiştir. Bu suretle halkı galeyandıran bulunan dünyanın bu kısmı mütebitteler karşı daima bir mücadele amıştı. Bu bedbahit milletler zulûm boyundurduğundan kurtulmak, halkan olan sulhpervane, mustakil ve serbest hayata kavuşmak istiyorlar.

Bu anormal vaz'iyet devam ettikçe ve musavat, adalet esaslarına müstenit olarak meselelere manhî bir şekli hal verilmedikçe, hâkiki mahkûm sulh bir havâlden ebaret kâlaçak harp yehulisi cihan karşısında daima duracaktır. Millî Azerbaycan komitesi bu anormal vaz'iyeti nazarı dikkatten geçiren kongramın, bedbahit ve esir bir milleti yadımsız bırakmayacağını ve sahîbi nüfuz sesini yükseltmek, yapılan zulûm ve adalesizliğe karşı haykıracağını, bolşeviklerin bu hareketlerini şiddetle takbih edeceğini, kuvvetle ümit eder.

Almanya buhranı

Almanyanın vaz'iyeti siyasîsiye müşkül bir safha gecirmektedir. 15 ay bundan evvel intihapedilmiş olan Reichstag meclisi gitgide şiddet kespeden iktisadi buhran karşısına bir ilâç bulamadığından hükümet arzısına göre önümüzdeki şubat ayına kadar tatilmiştir. Gerçi hükümet reisi Dr. Brüning Kânunu evvel iptidasında tebliğ ettiği ve „4ci Notverordnung“ namile maruf muzayaka emrnamesi vasitasile mevkii sarıslan kabinesini snukt tehlikesinden halâs etmişse, fakat müşarileyh bunulla, tehlikeyi yalnız muvakkatan ızale edebilmiştir; tezyatenden harici ve dahili müşkülât karşısında emirnamenin sun'î ve cebri kanunları beklenen suhuleti veremediğinden Brüning kabinesinin mevkii bittap daha da fazla sarsılmıştır.

Malum olduğu vechile M. Brüning hükümeti, Almanya'ya geçen yazın Hazira-

*) „§ 48 — Enmîyet ve intizâmî umumî şiddetle muhtol olur veya duçarî tehlike bulunursa enmîyet ve asiyaşî umumîyi fade için lâzım gelen tedabiri itihaza ve ita'pederse bu maksatle kuvvî muşallâha istimaline reisi devle mahkûm bulunur.“

nından başlayarak gittikçe vehamet kespeden iktisadi ve mali buhrana karşı su muzayaka emrnamesile idare etmektedir. Fevkalade kanun mahiyetinde bulunan bu emrnameler alman kanunu esasının 48 inci maddesi*) mucibince ısdar olunarak hükûmete vasi surette salahiyyetler ve hatta bazende diktatörlük derecesine kadar gayri mahdud haklar bile vermiştir. Bütün şu kanunu esasî ve emrnameler ahkâmına rağmen vaz'iyeti umumiye günden güne gerginleşiyor, ışıslık mutemadîliye yükseliyor ve bu suretle de yüzbinlerce alman vatandaşî muhtilretler sarılama sevkolumuyorlar. İşsiz amelelerin sayı gecen Haziranda 3 milyona bakiğiken, bu gün artık 5 buçuk milyonu tecavüz etmiş ve ilkbahar aylarında ise 7 milyonu olacağıda âlelulum tahmin edilmektedir. Her işsizin üzerine otu he sapla 2 şahsın idare ve taayyüşü teretâpederse, tehlikeli olan bu acılar ordusunun rakamı 20 milyonu tecavüz ediyor, demek-tir! Ve yahut diğer tâbirle bütün Almanya ahhalinin üçte biri açlığa mahkûm bulunacaktır...

Vergilerin tediyesi, iflasların cogalması ve ihracatın düşmesinden dolayı

müşkülata uğrayarak, devlet bütçesi üzerinde daima Damokles kılıcı gibi asılı bulunmaktadır. Devlet Bankasının altın deposu ve her türlü ameliyât şiddetli surette tarassüt altına alınmasına ve altının harice kapırlanması için ittiheziden ciddi tedabire rağmen mezkûr bankanın altın fondu 1 milyar marktan fazla değildir; su meblağın tam nîşi ise Haziran ve Ağustos aylarında Bazeldaki Beynelmîl Banka vasitasile Amerika, İngliz ve Fransız devlet bankalarından istikraz edilmiştir.

Alman iktisadiyatı enfasyon sonu olan 1924 ci senesinden başlayarak harici bankalardan tedricen 18 milyar mark borç etmiştir. Bu meblağın 12 milyarı kısa müddetli borçları teşkil ettidiğinden, geçen yılın Haziranına kadar mutemadîyen ve muntazaman tediyel olunmaktadır. Haziranda malî buhran Almanya'yı sarıstarken, tazminat borçlarının tediyesi imkân haricinde bulunduğu gibi, kısa müddetli kredilerinde iadesi aynı sebeplerden dolayı kabili tasavvur adolunamıyordu. Binaenaleyh her sahipleri bulunan hariciler geçen yazda Londra'da vukubulan konferans kararnamesi mucibince Almanya'daki borçlularına 1932 senesinin Şubatına kadar kısa bir moratorium vermişlerdir. Fakat bu günkü va-

him vaz'iyet karşısında alman bankalarının su kadar büyük meblağları kısmende olsa bile tediyeye henüz hiç bir iktidarı olmadıkları, kredi sahipleriyle alman devlet bankası mevduatı yeni moratorium müddet ve şerhî hakkında görüşmeler tedid olunmuyor. Diğer taraftan Almanya'ya Hoover planı mucibince tazminat âyit verilmiş olan bir senelik muhtel ilkbahar maysında biteceğinden, hükümeti merkezîye için şimdiden tazminat borçlarının verilmesini uğrunda yeni tedabir ittihazi ıapediyor. Alman hükümetinin teşebbüsile Kânunu evvelde Bazel'de inikat eden Beynelmîl Bahkânın müğavere encümeni şurası Almanya ahvâlî iktisadiye ve maliyesi hakkında mühim bir rapor nesretmiştir. Reparas-yon meselesile alakadar devletlere gönderilen bu mutahassîsler raporunda Almanyanın malî vaz'iyeti oldukça kararlık ve tehlikeli surette tasvir olunduktan sonra Almanyanın gelecekte senelerce tazminat tediyesine kabiliyeti olamayacağı sarahaten tesbit edilmiştir. Alman Başvekili M. Brüning su rapora istinaden Almanyanın iletabet tazminat yükünden halâsedilmesini son günlerde verdiği beyanatlarda talep etmektedir. Fakat bir taraftan Fransa'da Almanya iştiyaklarına karşı müşahade olunan şiddetli mukave-

Geç kalmış bir tenkit..

(Tei sahifeden mal)

mesinden dolay, matbuatıza kendisine „musavvata“ (yani muavvata istigal eden: iracı, türkçeye, Nafıyüncü v. s. gibi) denilen bu „münkef kalene sarıldı ve „Komünist“ gazetesinin üç nüshasını dutan (NN 199, 200 ve 202) koca silsilede „M. E. Resul-zade“nin yeni „manevrası“ni kendisince bina koydu.

Düşünülür ki bu bir melik teklik neticesinde Kuliyev kendü öylelikle mütenasip bir şey yazmıştı. Fakat ne geçer. Üç nüshayı dolduran bu suları okurken insanda basıl olan ilk imti sudur.

„Ütanım senin için!“

Diyecek ki boyuna gördüğün usaklık vazifesile, bir sene olsa Emin Beye bir cevap vermeli idin, bilhassa mutahassis geçiniyorsun — bu bir parçacık utamp, zahnen de olsa dişi bir üslup kullanıydın! ... Adı sak tabirlerle yazmayı, hiç olmasa bu „Bakik Ali Haydar Karayev“ tek edeydi.

„Töhfevi Sirvan“ — senden daha mükellem bir eda ile ifadedir. „Töhfe“ dedi ki yakıştırdı.

Haydi diyecek ki „İldurlar komitesi“ (Kafkasya İstiklal komitesi için söylenmiştir). Kuldurlar, bakkalları, lideri, Ankara, Varşova, Paris ve Londra kabinelerinin kıldırarak çıkarmak gibi lafı kezaft sızın mektep mahsus bir üsluptur, ondan yaz geçmezsiniz ... Sizin olsun.

Emin Beyin yeni tekniğini nahak yere avakattığını yapmış isbat için özü bari onun Gazi ismi nuktundan aldığını vesikalar nevinde dokümanlar gösterirdin ... Yoksa öneni siyasilerle hemâvaz olarak „bugünkü türkçülüğü“ dünkü panturizm aranda hiç bir fark yoktur“ diye direnmek idi. Azerbaycan ile Türkiye arasında bir yakınlık yoktur, diye serdettingen dan yukarıdan aldığın direktif icabı mı! Öyle olsada bu davaları sade bolşevik kimbeseine değil, vekayia istinat ettirmek lazım gelmez mi di? ...

Fakat pekte infaası olmayalım.

Kuliyev tevki ettiğin şuphanı bizi parçalar zikretmemiş değildir. O, mutalâatını bu parçalarla istat ettiriyor. Fakat görüneni nasıl ...

Mesela ermeni meselesini alalım:

Bütün rus siyasîleri gibi, oda bizi ermeni sövencilerinin Kafkasya menafilerine ahenkâr olmayan muhtakiklerine ve Kafkasya haricinde ila arayan siyasîlerine bakmıyarak, ilhakâtıyın siyasîlerini himaye ederek öpür ki: „Resul-zade ermenilerin tehdit ediyor. Bu davasını isbat için de o, tevki ettiği kitapları iltibas yapıyor, göl Emin Bey yazmış ki:

„Ermenilerin harâcı ermeni halkı için, teessüfimizle, k kadar baha tutmam olduğu bütün dünyâ bellidir.“

Habukı mevzuu işin fikri kitapta şükkâldir:

„... Bu yanlış ilim ermeni halkına pek teessürle söyleriz, ne pahaliye mal olduğu bütün bina malumdur.“

Fark bari, mutalâta meydanıdır

meti ve sonra Onahiri muttihadinin harp esasında müttekilerinde verdiği boğarından hendek vazeçmek niyetinde bulunmadığını nazara alınca ikinci Kânunun 25 de Cüvde (Lausanne civarında) toplanan reparasyon konferansında Almanya, tazminatın halas değil, bilakis yenin, ağırlı itimal, 8-10 aylık bir moratorium verileceği tasavvur olunmaktadır. İsten Fransız kabinesi parlamento intihabı karşısında bulunmuşu için, M. Laflin Ouchy konferansında mevzu bahis meseilin müzakere-sinde, bir çok taktik ehetlerden, musamihahâr davranışla telakkî edilemez. Bu suretlede Yang planının tadil ve tehdidi meselesi tıpkı konferansda değil, gelecekte dök edilecek yeni bir konferansda görülebilecektir. M. La-val Mayista vukuillacak Fransa intihabatının neticesini bazarure görmek ve bilmek ister.

M. Brüning gelenlerde Fransa Bayve-kili ile maliye nazırı M. Flandinin ümit-verici olmayan hayvanata ragmen behe-mehal beynelmül müzakaratın muvaffakiyetine inanmaktadır. Binaenaleyh Kançler muhaliflerin ve bilhassa gündengüne kuvvet kesken Hitleristlere karşı mukavemetini gâide tezaatı ettirmekle

Azerbaycan'da vahşet

Geçen nüshamızda Erdebile iltica ettiklerini haber verdikimiz köylüler şunlardır: — Bey Ahmetli Balagade ogullarından Yunus, Polat ve Mehmet; Halil İbrahim oğlu; Safer İsmail oğlu; Mehmet Halil oğlu; Terterli sakinlerinden — Musa İskender oğlu; Muhtar Ali Asker oğlu; Kanber Kançay oğlu; Samil Feridun; Gence'den, Kasım İsmailhırdan — Gürze Ali ogullarından Ali Hüseyin ve Nazır; Samil Halil oğlu; İsa Musa oğlu; Mirza Mehmet oğlu; Mehmet Kara oğlu; Mehmet Kasım Piri oğlu; Eset Pir Mehmet oğlu ve Piri Mikail oğlu.

Bunların verdikleri malumat şudur: Mayıs iptidalarında Azerbaycan İraiyesi tarafından verilen karar üzerine G.P.U. tarafından teşkil olunan terror desteleri Azerbaycanın her tarafına sevk olundu. Bu desteler ehalî üzerine korku ve dehşet salmakla meşgul idiler.

Bu destenin Ağdam kazası Terter daire-sine geldiğini haber alıraz-almaz ehalinin bilhassa erkek kısmı vurtlarını tek ederek kaçmışlardır. Yalnız Eşref Kerbelayı Asker oğlu ile Emir Mesedi oğlu ele geçerek katledilmişlerdir.

Bundan sonra mezkûr deste komşu köyleri dolarağ köyün ilere gelen adamlarından bir çoğunu katl ve masum köylülerden ele geçlerini tevkif etmişlerdir.

Bir çok köylüde mesela Kasım İsmail-nahisinin Salahlı köyünde, Keçilide 15-16 yaşlarında mektep çocukları bile G.P.U. nun elinden kurtulamaz ve tevkif edilmişlerdir. Azerbaycanın muhtelif kaza-larında erkekleri tevkif yahut katledilmiş arılar mankul ve gayri mankul emval hükümet tarafından müsadele edilerek Rusyanın muhtelif yerlerine sürül-mektedir.

değil mi? „Ermeni hareketinden“ değil, „ermeni siyasîyetlerinin yanlış yolundan“ bahs olunuyor. „Komşulara karşı ademi sadakat“ yolundan. Yoksa azerbaycanlı parizanlara beraber Kuliyevlerin ağa-larına karşı müstereken harbeden ermeni halkının hareketi mevzu bahis değildir.

Ermeni siyasîlerini hatto oda değil nefis daşnakasakın siyasîlerini, herci bâ-batı müdafaa etmek galiba bolşevik-lerin sonki ermeni muhaceretile alakadar bugünkü manevralarından ileri geliyor Öyle olacık ki „Kuldur komitesi“ dediği Kafkasya İstiklal komitesinde neden daş-naklar yoktur, diye rus uşığı Kuliyev musavvatları müvâhaze ediyor!

Bu sualın cevabı Resul-zade Emin Beyin mevzu bahis kitabında ve bu mese-le etrafında cereyan eden munakaş-alarda saharetle ve kâfi surette söylen-miştir. Kafkasya komitesinde munhasıran Kafkasya oryantasyonunda olan ve Kaf-kasyanın aktuel düşmanı rus emperya-lizmile mücadele esasını, bilâ kaydî şart kabul eden teşekküllerle yer vardır.

Daşnakıyın böyle mi di? ... Kuliyev buna temin ediyor mu? ...

Adam, sende, ne temin nevi temin ve kimin temini?!

Kuliyevin maksadı provakasyon, manevradan bahsi da bir menevra vesellam!

Azeri

Azerbaycan'da maarif

Genceye nakl edilen yüksek mektepler vesaisizlik ve muallimsizlik yüzünden tedrisat yapamıyor — İlk ve orta mektep muallimleri maassızlık ve erzaksızlık yüzünden mektepleri terk ediyorlar.

Azerbaycanın kızıl ordu tarafından istilâ edilmesinin 12inci yıl dönümü mü-nasabetele 28 Nisan 1931 de Bakü ga-zetelerinde Gence'de yüksek mektepler tesis edildiğini bagıra — bagıra âleme haber vermekte idiler.

Fihlakkı Bakü'den Azerbaycan yüksek ziraat mektebile Tiflisten Mavrayı Kaf-kasya yüksek pamukçuluk mektebi Gence'ye nakledilmiş ve bu hadise bolşevik-ler tarafından ballandırıp tellendiril-miştir.

„Gence medeniyet merkezi olmuştur.“ diye bagıran bolşeviklerin kendi gazete-lerinde bu „sovet medeniyet merke-zinin“ halini bilmek istemişiniz?

„Bakinski Raboçi“ gazetesi (12. 10. 1931) bu hususta bizi tenvir etmektedir.

Bakü yüksek mekteplerinin Gence'ye nakli hakkındaki karar esas it-barile icra edilmiştir. Fakat tedrisata şur edilmesinden şimdilik bahsetmek tezdır. Gence devlet teşkilatları „Z.L M.“ talebisi için 100 oda hazırlamalı iken ancak 34 oda hazırlanmıştır. Bina-ların tamire muhtaç, su, elektrik, hava gazı ve laboratuvar yok. Azerbaycan yüksek ziraat mektebi talebisi yersiz ve yurtsuz kalmıştır. 900'e kadar talebe sokak ortasında kalmıştır. Gence beledi-yesi imanîl camii talebeye tahsis etmek hakkındaki emri bile tatbik etmiyor.

Mavrayı Kafkasya pamuk enstitüsü talebisi de eyi bir vaz'iyette değildir. Yüzlerce talebe yersiz ve yurtsuzdur.

Müdris ve muallim yokluğundan tedrisata başlanmıştır. Tedrisate dört lisan'da gidin „Z.L.M.“in 65 muallime ihtiyacı varken bu vakta kadar birisi de yoktur. Azerbaycan yüksek ziraat mek-tebi müdris ve muallimlerinin yüzde elli bu vakta kadar Gence'ye gelme-miştir ...

Aynı makalenin altında „Gence'nin yüksek mekteplerinde Türk pedagoğu yoktur“ başlığı altında yazılmış bir ma-kalede denilmektedir ki:

„... Z.L.M.L'e kabul edilecek 100 talebinin 70-i türk olacaktır. Fakat bu güne kadar talebe kabuluna nedense şuru edilememiştir.

Muallim ve talebe için istihlak koope-ratifleri, logantalar, berber, kolaj, ayak kabığı gibi dükkânlar açılmamıştır. (hu-susî surette mevcut olmadığı mevcut kooperatiflerden de muallim ve talebe-nin istifade edemedikleri nazara alın-malıdır).

Laboratuvar, lâzımı müessesat, muallim, bilhassa türk muallimi yokluğu, muallim ve talebe için yurt ve odanın ademi mevcudiyeti Gence'nin yüksek mekteplerinde tedrisatın normal devam-na mani olan başlıca sebeplerdendir.

Azerbaycan inşaat idaresi, Gence komunal (belediye) idaresi, Pamuk idaresi ve diğer alakadar teşkilatlar buna ehem-miyet vermediler ... „Bravo! ... „Bakinski Raboçi“ tam cerasini bulmuş-tur. „Alakadar teşkilatlar ehemmiyet vermediler ... „Hemde „bâdeze ha-rebei Basra“ ... Yani mektepler Bakü'de tahrip edildikten, talebe, muallim avare salındıktan, Gence'de hiç bir teşkilat yapılmadıktan sonra ... Halbuki bu „ehemmiyet daha evvelce verilecekti; yahut Gence'de lâzımı teşkilat vücade getirilmeyince Bakü'de mektepler tahrip edilmiyecekti.

Fakat bolşevik zihniyeti bunu anlaya-maz ki. Onlar her şeyi propaganda maksadile yaparlar ve bir teşkilatın nasıl yapı-lmış olduğunu öğrenmek için onu mut-laka tahrip ederler.

Yüksek mekteplerin vaz'iyeti bu feci şekilde iken iptidai ve orta mektep muallimlerinin hali hiçte bundan iyi değildir. Yene aynı gazetesinin („Bakinski Raboçi“ N. 275) yazdığına göre iptidai ve orta mektep muallimleri aylarca ma-aşlarını alamadıkları gibi üç aydır ki on-lara erzak verilmesi bulunamamış ve muall-bir teşebbüste bulunamamış ve muall-imler Sovyet işe müesseseleri tarafın-dan tamamen ihmal edilmiştir. Muhtelif kooperatif dükkânları muallimlere erzak vermekten imtina ederek onları baş işe müesseselerine göndermek suretile baş-larından savuyolar. Muallimlerin bu hususta gazetye göndermiş oldukları şikâyet mektupları bu ciheti daha ziyade teyit edeceğinden mektupları kısaca göz-den geçirelim:

Katışkan muntakasından: Muallimler beş ay oluyorki katiyen erzak ve diğer zaruri esya alamamışlardır.

Ziment muntakasından: Üç ay oluyorki muallimler şeker, çay, bütin ve sair za-rak erzak alamadıklarından bu muntaka-dan tamamen giderek vazifelerini terk etmek üzere idiler.

Karamayım muntakasından: Muallim-ler 4 aydırki erzak alamıyorlar. Koope-ratifler muallimler için erzak mevcut olmadığını söylüyorlar.

Azerbaycan muallimlerinin maassızlık ve erzaksızlık yüzünden vazifelerini terk ettiklerini, aylarca erzak almadın ne elim bir hayat geçirdiklerini vakaların lisanelle anlatan bolşevik gazetesinin bu maluma-tına bir şey ilavesine lüzum görmüyoruz, yalnız şunu işaret edelim ki erzak bulama-yın ve maassız çalışmak iztirrarında kalan muallimlerin talim ve terbiye hususun-da faaliyetlerini öne sürerek „Azer-baycan medeni yükselişine sayısız mu-kaleler tahsis eden ve göz boyayan bolşevik-ler kendilerini aldatmaktan başka bir şey yapmıyorlar.

Hilal Münşi

beraber, şimdye kadar mezkûr emir-namelerle istinaden, mevkini büyük bir sebat ve cesaretle müdafaa ediyor. Fakat Almanyanın geçirdiği su mühlük buhranın içinden M. Brüning neticede muvaffaki-yetle halâsolabilecektir, ya yok? İşte su meselenin halli şüphesiz ki bir kaç hafta içinde tahakkuk edecektir. Şimdiki vaz'iyet dahilinde müşahide edilecek mü-him bir hadiseyi en ümde mufrif fırka-ların ve bunlardansa bilhassa Hitlerci nasıyonalsosyalistlerin gündengüne co-galması teşkil eder. Yavaş-yavaş kuvvet-lenen bu fırka, su vehicle bu gün 700 bin faal azası, 15 milyon muntahabı ve 107 meb'usu ile, en büyük fırkalarından biri ad olunmaktadır. Bu fırkanın otoritesi gerek Almanyanın içinde gerekse haricinde son sene zarfında oldukça büyümüştür. Reislerrinin beyanatı içerde ve dışarda dikkatle dinlenmektedir.

Hitler Almanyayı komünist tehlikesi içinde görüyor ve kâinatınca meklemekte bu anarsiyeye karşı hareket edecek milli sosyalist fırkasından başka diğer bir zinde kuvvet kalmamıştır. Hitlerce Al-manyayı cumhuriyet ilanından bu güne kadar filen idare eden marksist sosiyal-demokratlar, kendilerile daima koalisi-yonda bulunan mutasap katolik merkez fırkası ve nihayet müsevillerin sahta pa-rfiz ve demokratik perdeleri altında

vücade getirdikleri bir takım siyasî teş-kiatlar, meklemekte artık izmihlâf ve iflas karşısında bulundurmakla bu günkü feci vaz'iyetten son derece mes'uldürler. Re-i-sin fikrince Almanyayı tahripeden bu zümre mutlak mevkini bırakmalı ve dev-let idaresini, yeni nesli teşkil eden ve Almanyanın „hakiki“ evladı olan milliyet-cilere teslim etmelidir.

Son günlerde Hitler gene böyle beya-natlarla bunlarmak, emelini açığa söyle-miştir. Müşarileyh pek yakın vaktta res'i-kâre geleceğine kuvvetle inanarak fır-sat buldukcı M. Brüning kabinesine karşı meydan okumakdan vazgeçmiyor ve hi-kümeti hazire otoritesinin düşmesi için elinden gelen propagandayı da serbestce yapıyor.

Bayvekil Hitlerin beyanatlarına karşı kendi tarafından lakayt kalmıyarak, Kâ-nunun evvelin 9 da Berlin radyosunda Hitler aleyhine mühim bir nutuk irat etti. Kançler mufrif nasıyonalistlere al-man Kânunun esasısının 48 inci maddesile tehdit ederek, „gayri kânnu hareketlere karşı alman hükümeti ve reisi cumhur hiç bir zaman müsaade edemezler, mesru idareye karşı gelmek istiyenler hakkında şiddetle hareket edecekler ve icabında idrî idareyle müraacaat edilecekler“ de-miştir.

Mesele böyle iken Kançler tanımak

istemediği Hitleri birdenbire ikinci Kâ-nunun 6 de resmen Berlinde davet ederek, kendisinden reisi cumhur marşal Hinden-burgun yeniden intihabı için riza ve mu-vafakat göstermesini temenni eylemiştir. Kançlerin taktiki noktayı nazarından pek de doğru adolunamayan bu teşebbüsün Hitler-Hugenberg zümresi tarafından ka-bul edilemeyeceği zaten belli idi. Milli-yetçilerin M. Brüning teklifini kabul et-medikleri esasen Hindenburg'a karşı mu-tevekkil olmayıp, şimdiki Reichstag mee-lisi aleyhinedir. Muhallif zümrenin ka-naatince atalet içinde akin kalan şimdiki Reichstag bugünün siyasî cereyanlarla millet hakları arzularını olduğu gibi temsil edemiyor ve fâşî müstemlezer. Binaenaleyh marşal Hindenburg'u, böyle bir Reichstag değil, bütün halk intihap etmelidir. Nasıyonalistler bu taktiklerle mutlak yeni bir zafer kazanarak, şununla gerek Reichstag gerekse Bayvekil bir defa daha ademi itimatlarını ibraz eyle-diiler. Her halde bugünkü Brüning-Hitler mücadelesinin her hangi taraf için mu-zafferiyette biteceği önümüzdeki tazminat ve, Şubat ayında Cenevre'de vukubulacak terki teşlihat konferanslarından asılı ol-duğu gibi, son derece mühim olan Prus-sia (Landtag) ve reisi cumhur intihap-larını vereceği neticelere vabestdir.

Hilal Münşi

Bolşevik „ediplerinin“ „Hucum“u !

(Zei sahifeden mahab)

yetleri görüyor, görüyor ki yazılacak, ilham alınacak bir şey yok. Onun için di ki görmediği, bilmediği yerlerden yazıyor. Fakat gazeteyi çok kızdırın M. Rahimin „Muhakeme“ unvanı şübheli. Şair bu şiirinde diyor ki:

„Fırka yok, ben bir Mik (Merkezi İcraye komitesinin) keşiğinde (muhafazasında) durayım. Ya başka bir cephede karşılayın edili.“

Gazete diyor ki: „Şair, komünist fırkasının başı hattı uğrunda yürütülen muhabazenin esasî mubareze olduğunu unuttu.“

Filhakika Rahim'in zihniyetine „Devlet“ ve devleti temsil eden müessesenin otoritesi fırka menafinden üstündür. O bunu şuurla söylüyor. Yoksa fırkadan mevcut olduğunu unuttuğundan değil, (o bunu fırka yok demekle göstermektedir), bilakis unuttuğundan di ki muhafaza olunacak kuvvetin devlet olduğunu kaydediyor. Bu suretle komünist fırkası ve onun hakimiyetine ve baş hat denilen son mukarreratına itina etmemiştir. N. Rahim, komünist harsçileri arasında devlet otoritesini fırka otoritesinden yükselte duntaları temsil ettiğini göstermektedir.

Bu, aynı zamanda komünist diktatörlüğünü inkâr ve retetmekle müsavi bir fikri cereyanın mahsulü atedilebilir.

A. Nazımın proleter edebiyatı tarihine ait bir makalesi, „Komünist“ gazetesini proleter harsı için hiç iş görmemiş olduğunu iddia ettiğinden ve Ferruhun şiirinde sınıf mücadelesi ruhunun zaif olduğu gazetesinin şiddetli „hucum“una yol açmıştır.

A. Nazım, proleter hars ve edebiyatın nazariyatı atılmaktadır. Lenin-gratta yüksek tahsilini bitirmiş olan bu adam bir müddet evvel sağa temayül ile itham edilerek teşkilattan atılmıştı. Proleter edebiyatının tarihini hulusa eden bu son makalesinde „huc“ bir taraftan „Komünist“ gazetesine, „huc“ diğer taraftan sag ve sol muhaliflerle mücadele mesalesinden bahis etmeyişi münekkittî çileden çıkmıştır. Gazete diyor ki:

„Azerbaycan'da edebiyat mes'eleleriyle en çok meşgul olan ve bu sahadaki düşman mefkûrelerle birinci olarak amansız ateş açan „Komünist“ gazetesinde olduğu inkâr edilmeyecek bir hakikattir. Bundan başka A. Nazım yoldaş makalesinin bir yerinde Türkiye inkılabı burjuva şairi Nazım Hikmetin proleter şairi olduğunu iddia ediyor.

Nazım Hikmetin Azerbaycan gençlerine dırılması kaba bir yanlışlıktır.

Nazım Hikmetin Azerbaycan gençlerine olan tesiride müşbet netice vermedi. Bu hastalığın neticesidir ki bu güne kadar serbest şiir namı altında ağızlarına geleni marbutatımıza dolduruyorlar.“

Muhtelif haberler

— Tiflis gazetelerinde okunduguna göre Sovyet ulum akademisi Mavrayı Kafkasyanın iktisadi, kavmi, coğrafi, tabii ve ichtimai hayatını tetkik için Tiflis'te bir Kafkasya öğrenme enstitüsü tesisine karar vermiştir. Teşkilat işleriyle meşgul olmak için başta ak. Mar olmak üzere Tiflise bir heyet gönderilmektedir.

— Vargova gazetelerinde okunduguna göre son üç ay zarfında Sovyet Belorusyasından 476 kişi firar ederek Lehistan ilittica etmiş ve hükümetin müessesile yerleşmişlerdir. Mültecilerin 92 is kadın olup milliyet itibariyle 3281 Belorus, 631 velkorus, 631 leh, 351 yahudi, 151 karayim, 71si alman ve 10'uda „muhtelif“ milliyetlere mensup-turlar.

— Bakü gazetelerinin yazdığına göre son zamanlarda Azerbaycan komünist fırkası ve Sovyet müesseseleri erkânı arasında kendini gösteren grupculuk, oportünizmle alakadar olarak Azerb. İcraye komitesi, Azerb. Devlet planı (Gosplan) idaresi reisi Teymur Aliyev'in vazifesinden ihracına karar vermiştir.

Beş yıllık planın iç yüzü

Doktor bir Alman hanımının Sovyet Rusya'ya yaptığı seyahat intibaları *)

Alman milli fırkasının Landtag mebuslarından maruf doktor Frau Helene von Vattel Rusyanın büyük bir kısmında seyahat çantası ve fotoğraf makinesi ikinci bir tetkik seyahatı icra etmiştir. Biz onun gördüklerini neşir ediyoruz.

Rusyanın her tarafında kan rengile yazılmış „Beş senelik planın üçüncü yılı katiyet gösteren bir yıl dır“ ilanlar görülmüştür.

Dinleri ellerinden alınmış aç kütleler, mev'ut dünya cennetini imnala bekliyorlar. Mütemediyen artan aklık ve sefaletle katlanıyorlar. Çünkü artık refah ve saadetin ne olduğunu akilları almıyor. Hallukın üçte birini teşkil eden ruslar yalnız baki hazır biliyor. İknilap neticesinde aile ve ev idaresi zincirlerinden kurtulması lazımgelen kadınlar, bilakis her zamanından daha fazla imnemektedirler. Aileler ellerinde mevcut erzak vesikale ile ancak ayda bir defa olmak üzere gayri kâfi miktarda et, yağ ve şeker ala biliyorlar. Bu az miktardaki erzak dahi pek zorlukla elde edilmesine rağmen çok yavaş ki çürümüş ve harap bir haldedir. Bütün bunlara münzev olarak bu erzakı almak için saatlerce beklemek zarureti vardır.

Büyük merkezlerde, vilayet şehirlerinde, hatta köylerde dahi en zarurî olan mevadın bulunması imkânı yoktur.

Devlet „kollektiv“lere dahil olan köylülere mahsûlün beher 80 kilosu için 6 ruble vermektedir. Esasen köylü mah-

*) Makale 15. XI. 1931 tarihli almanca „Der Tag“ gazetesinden nakledilmiştir.

Nazım Hikmetin, gençlerden itihaf eden rus bolşevik şairi „Mayakovski“nin eserlerini aynen tercime ve kopye eden şair olduğunu bilmeyen Türkiye edebiyatı mahafili onun sanatında bir orijinalite görmektedir. Halbuki rus edebiyatı yakından taniyan Azerbaycan, hatta onun proleter ve bolşevik harsçileri bile Nazım Hikmet beyin eserlerinde ki gayri tabiiği görüyor, onu hem fikir ve hemde sınıf itibariyle ret ediyorlar.

Fakat bizi alakadar eden Nazım Hikmet bey değildir. Asıl mes'ele A. Nazımın maruz kaldığı „hucumlar“lardır. A. Nazım barsıkılıkta, komünist fırkasının baş organı olan bir gazeteye „hucum“da edebiyatı sahasında „sosyalizm“ kurullarına tesadif edilen muhaliflerden, sag ve sol sair temayülülerden bahis etmekle itham olunmaktadır. Bu suretle „hucum“ mecnusu tam manasile „hucum“a uğramıştır.

Bir taraftan en ileri gelen pilyonleri komünist fırkasının baş hattını ihmal ediyor; fırka yok, devlet var diyor, sosyalizmi cennetini unutarak „Hindistan cehenneminde“ bahis ediyor, Komünist fırkasının baş organına „hucum“ ve muhalif cereyanları himaye ediyor, diğer taraftan „hucum“ kendisi komünist fırkasının narşî ekânı tarafından „hucum“a maruz kalyor.

Bozulmuş bir ordunun tör töküntüleri yet diğerini boguyor, biri birine „huc-

sûlünü“ devletin tayin ettiği muayyen miktara iblag etmek mecburiyetindedir.

Bu muayyen olan miktarı elde edemeyen köylüler, eksiklerini telafi etmek için beher 80 kilosu 25 ruble vermek suretile başka yerden tedarik etmek iştirarındadırlar. Bir funt patatis 1 ruble, bir yumurta, bir tomates 30 kopek, 1 funt bugday unu 3 ruble ve çaydar unu 2 rubledir.

Bu fiyat yüksekliğine rağmen eğer ücretler düşgün olmayıpta erzak tedarike kolay olsaydı, bu fiyatlar memnuniyetle kabul edile bilirdi. Hatta çok ehemmiyet verdikleri taş kömür ocaklarında çalışan işçiler bile aylarca maaşlarını almıyorlar. Binaenaleyh 50 bin işçinin maden ocaklarını terk ederek başka yerlerde medarı maşet aramalarına hayret ememelidir. Huzur ve sükûneti gapyeden bu millet, artık hircet etmeye mecbur bulunuyor ve kâfi derecede olumsuz nakliyat vasıtalarına fazla tahakküm gösteriyorlar. Trenlerde yer bula bilmek için bir hafta beklemek lâzımdır. Yurtlarından kovulmuş aileler; aç, çıplak şaşırmış bir halde muhafaza ede bildikleri eşyalarile çamur ve yağmur içinde istasyonlarda günlerce bekliyorlar.

Dehşetli bir ev kılığı hükümfermadır. Nizamname bir şahs için ancak 2 metro mürabbanda bir yer tahsis ediyor. Mamefi küçük ahşap evlerde dört ve ya daha fazla aileler yaşamaktadırlar. Sefalehten bu derece olduğu halde vatedilen inşaat acaba nerede kaldı? !

Vaziyet bu merkezde iken garibi şuki bir takım hayali rakamlarla sanayileştir-

cum“ ediyor. Anarşi okadar derin di ki Semet Vurgun nam proleter şairi „Hucum“a unvanlı şiirinde Azerbaycan'da bolşevik hakimiyeti olduğunu bile farkında değildir.

O halde „Müsavat“ fırkasının hâkim olduğunu zannedek „bu hucum“ ile müsavat hakimiyetine nihayet verileceğini iddia ediyor, „bu hucum“ son güncüldir Resul zaderleri“ diyor. „Komünist“ gazetesini proleter şairini ayırdıyor. Azerbaycanın on bir senedir milli hakimiyetinden mahrum edilmiş olduğunu hatırlatarak diyor ki:

„Şimdi Resul zaderlerin mefkûrelerle içti mücadeleye etmek lâzımdır.“ „Komünist“ gazetesine „hucum“u milliyet ve istiklâl mefkûresinin aleyhine çevirmek istiyor. Fakat muvaffak olamyor. Me muvaffak olamyacak, çünkü rus hakimiyetini, rus tazyiki, rus istismarı, rus imha ve asimilasyon siyaseti o kadar açık ve aydın bir şeydir ki, her kesin mevcudiyetini tehdit eden bu büyük tehlike karşısında yine her kesi yalnız ve yalnız milliyet ve istiklâl mefkûresine sarılmak, onu korumak ve muhafaza etmekle milli ve şahsî mevcudiyetini saklaya bilecektir.

„Hucum“ gösteriyorki „hucum“ yalnız milli mefkûre etrafında birleşmiş emelper insanlar tarafından yapıldığı takdirde tabii ve hakikî neticeler vere bilir.

M. B.

Viyanadan Leningrada

„Neues Wiener Journal“ gazetesini bir müddet evvel „Leningradskaya Pravda“ nam bolşevik gazetesine yazmış olduğu muhabereye ait sayanı dikkat bir fikra neşir etmiştir. Mesele şudur: Leningrada intişar eden „Leningradskaya Pravda“ gazetesinin hey'eti tahriresine „Neues Wiener Journal“ idarehanesine aşağıdaki mektupla muracaatta bulunmuştur: „Leningradskaya Pravda“ hey'eti tahriresine seçmiş neşriyatımnı mubadele etmek teklifinde bulunuyor. Teklifimiz kabul edilirdi taktirde 1932 1 kânunu saniden itibaren gazetemizden 1 nusha göndereceğiz. Mümkün mertebe süratle cevap vermenizi rica ederiz.“

Mektup hariyeti şubesi müdürü Kaner tarafından imza edilmiştir.

Mektuba alan „Neues Wiener Journal“

gazetesini şu sayanı dikkat cevabı vermiştir:

„Haydut bolşevik rejimini her gün mubadele etmek suretile kendisini medeni dünya nazarında çirkin bir surette dışkıran bir gazetenin bize mubadele teklifinde bulunmasına hayret ederiz.

Eli ayağı zincirlenmiş, hürriyeti matbuatın temamen imha edilmesine sinde kanaatı vicdanıyesine muhalif olarak tazyik ve tahakküm siyasetini mubadele mecbur olan bir gazetenin mubadelelaasından temamen imtina ediyoruz. Bu tazyik siyasetidir ki yalnız 10 senedenberi bütün dünyayı tehdit etmekle kalmamış, belki iktisadi buhranın başlıca amillerinden biri olmuştur. Bu güne kadar beşeriyeti tazyik eden bu tazyik siyaseti uğrunda ki milyonlarca insan hayatına kıyılmıştır.“

menin süratle inkisaf ettikini bildiriyorlar. Makalestimme, etkilileştirime adeta rus demagoglarının moda haline getirdikleri kelimeler olmuştur. Mekteplerde bilhassa tehnikî malumat ve mesleki bilgiler tedris olunuyor. Çünkü Rusya müttahassis işcinin yoklugundan çok muzarıdır. Bu hususta cenebi işçilerin yardımı ile iş görüyorlar. Müttahassis kıtğı dolayısıledir ki makine, alat ve edevat pek çabuk aceeli ellerde harap ve netruk bir hale geliyor ve bunların miktarı inanılmıyacak bir yekün teşkil ediyor.

Alman müttahissillerini, gözleri kamaştıran modern bir surette teşhiz edilmiş fabrikalar, muhakkaktır ki orada çalışan rus işçilerinin kabiliyet ve beceriksizliğinden, mahdû bilgilerinden dolayı, hiçte endişeye düşmüştür. Çok yerlerde muazzam sahelelerde açılma göze çarpan makine nezarhikarının mevcudiyeti eski makinelerden ibaret değil ya bir çarh kayışının ya bir vidasının eksikliğinden ve yahut başlı bir yedek aksamının bulunmamasından. Bu sebepten dolayı Rusyanın neç çok miktarda yeni makineler almışna hayret ememelidir.

Binlerce seil çocuklar mütamaz ve vasi hürsî kumpanyaları teşkil etmişlerdir. İstasyonlarda ve şehirlerde soygunculukla maışetlerini temin etmeleri Rusyanın vaz'iyetini ne merkezde olduğunu göstermez? Eñebelerinin en çok bulundug Moskada bu gibi hallere nadiren tesadüf edildir de bunun sebebi sefililerin başka yerere gönderilmiş ve sürülmiş olmalarından. (*)

Bazıları ise loyacılar yaparak köşede bucağa serseyere dolayıyorlar. Büyük bir kısmı ise tenlerin altında, bin bir meşekket içinde seyahatlen kötürüm, zavallı bir hale gılmışlerdir.

Bizim anladığımız manada orada himaveyi atfal müesseseleri mevcut değildir. Vakıa ana mektepleri varsada, der binaller, avlular içinde sıkıntılı bir vaz'iyette bulunuyorlar. Çayada yalnız komünist fırkasına mensup olanların çocukları alınıyor.

„Komsomol“ tenilen genç kız ve erkekler teşkilatı daha ziyade komünist fikrinin telamınadın doğan bir müessesedir ki burada bu gençler proleter devleti için mücahit olarak yetiştirilmek isteniliyor. Bu genelle küçük yaştan itibaren askeri talim ve terbiye görüyorlar. Daha ziyade küçük olan çocuklar başlarında kağıtın yapılmış kasketler, ellerinde uzun sopalar olduğu halde davul sesleriyle reislereyn kumandası altında yürüyüşler yapıyorlar.

Orada tam halkı yoktur. Onlarca bir hafta beş gündür binaenaleyh dört günün nihayetinde bir tatil yapıyorlar. Ve bu günlerde genç kız ve erkekler kamp-larında atış talimleriyle meşgul oluyorlar. Çünkü harp esnasında hem erkek, hem kadın askeri hizmet ifasile mükellef tutulmuştur. Burada hemen kaytirmek lâzımdır ki rusların bu şekilde askerlige hazırlanmalarının komünistlerinin tahayül ettikleri gibi değil, bilakis bir taraflı disiplin ve terbiye vermesi suretile kendî kamatlineine uygun bir askerlige hazırlanmadır. İşte her şey bir taraflı bakan Rusal! ... Teror pek mahdud olan seçkin elindedir. İstih-salde de kuvvet hâkimdir. İşçileri ailevi vaz'iyetleri nazara alınmadan aoktula (emek mahsulüne göre ücretlamlar) çalıştırıyorlar.

Komünizmin müstamnat, iş müddetinin azaltılmasını, ücretlerin yükseltmesini ve müreffeh hayat arayanları Rusyaya gitsinler! Hiç bir müteebbisin ve hususî kapitalizmin varamadığı fakat marksist Sovyet cumhuriyetinin meydana çıkardığı müttah sefilî görünürlü! ... Beynelmîl Cemiyet fikirleri haricinde (fevkalade ihtiyacına rağmen) rus milleti mümfert ve müzevî, hususî bir devlet şekli meydana getirmeye çalışıyor. Rusyada adeta Fasîs-milliyetçi hisleri yer tutmaktadır. 10 sene zarfında 35 milyon fazlalanmış olan bu kütlenin şıarı, harici devletlerden uzak yaşamaktır, cümlesile ifade edilebilir.

Hâkim zümrenin telkini neticesinde fedakar bir hale getirilmek istenen gençlik askeri bir inzibat tahtında hem maddi ve hemde manevî bir surette tevhit ediliyor. Bundan ne çıkacak? Yetiştirilmekte olan bu kuvvet acaba kime karşı kullanılacak? Bu gün bunu kim keşfedebilir! ...

*) Merkezin ummîl asayişini ihlal ettiklerinden şüphe yok ki kendilerince ehemmiyetsiz sayılan ve asayışı umumiyesini nazarı itibare almıdıkları Türkistan ve Azerbaycan gibi sıkı idarele sürüyorlar.

Verantw. Redakteur: Herbert Wolf, Berlin Sonnendruckerei G. m. b. H. mahabasi, Berlin-Charlottenburg, 4